

כתובת המערכת:

מודיעין עילית

מסילת יוסף 3/10

מל' - 08-9744220

דוא"ל לרשימת תפוצה:

rg5740@gmail.com

בארה של תורה

מאת הרב ראובן גולן מח"ס רינונה של תורה ♦ יו"ל ע"י כולל שערים המצויינים שע"י מוסדות דרכי תורה רחובות

גליון מס' 50 שבט תשע"ד

העלון מוקדש לעילוי נשמת מרת שרה בת ג'יראן מרים דוד ע"ה

פרשת בא

העלון מוקדש לעילוי נשמת רבינו הגדול מרן הגרע"י זצוקללה"ה, ובו חידושים על הפרשה מספריו, ויה"ר שיהיה מליץ יושר בעדנו ובעד כל ישראל

חננאל, אם כן היאך היו מברכים ברכת הלבנה בכל חודש. ודוחק לומר שהיו יוצאים חוץ למחנה כדי לברך. ואפשר שאף דקיימא לן שאם הלבנה מכוסה בעבים ואינה נראית אין לברך עליה, מכל מקום דור המדבר שכל ארבעים שנה לא ראו הירח כלל, כי עמוד האש היה מכסה אותם בלילה, דין סומא היה להם, וכדעת מהרש"ל שסומא מברך ברכת הלבנה, ודלא כמהריק"ש.

והקשה ביחודה דעת, שהרי המהרש"ל נתן טעם לדבריו, שאף על פי שצריך שיאותו לאור הירח מכל מקום כיון שאחרים נהנים ממנו, גם הסומא יכול לברך, שגם לו יש הנאה בעקיפין על ידי שאחרים יורוהו הדרך אשר ילך בה, וכדין ברכת יוצר המאורות. ואם כן דור המדבר שלא נהנו כלל מאור הירח, אף לשיטתו לא היה להם לברך ברכת הלבנה, וחזר דינם לדמותו לדין כשהשמים מכוסים בעבים, ולא דמי לסומא כלל.

ותירץ מרן, שאפשר שבזמן שהיו ישראל במדבר עדיין לא נתקנה ברכת הלבנה בכל חודש.

ומרן החיד"א במחזיק ברכה (סימן רכ"ט סק"ו) כתב, שמדברי הרדב"ז (סימן שמ"א) משמע כדברי מהריק"ש שהסומא לא יברך ברכת הלבנה. והגם שהמהרש"ל בתשובה כתב שמברך, מכל מקום ספק ברכות להקל. וכן העלה שם ביחודה דעת לענין ברכת הלבנה שאין הסומא מברך מטעם ספק ברכות להקל.

"החדש הזה לכם ראש חדשים" (יב, ב)

פירש"י "וכיצד הראהו והלא לא היה מדבר עמו אלא ביום, אלא סמוך לשקיעת החמה נאמרה לו פרשה זו והראהו עם חשכה".

בשו"ת יביע אומר (ח"ה או"ח סל"ו) נשאל מרן האם אפשר לברך ברכת הלבנה אחר עלות השחר, קודם הנץ החמה, בעוד שהיא מאירה וזורחת יפה ונהנה מאורה, או שאין זמנה אלא בלילה.

והנה כתב בשבולי הלקט (סי' קסז) שאין לברך על הלבנה אלא בלילה, כי שרגא בטיהרא למאי מהניא. וגבול הלבנה בלילה, דכתיב "את המאור הקטון לממשלת הלילה". וכן כתב הר"ד אבורהם (הל' ברכות ש"ח) "אמרינן בירושלמי, אין מברכין על

"החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה" (יב, ב)

פירש רש"י "נתקשה משה על מולד הלבנה באיזו שיעור תראה ותהיה ראויה לקדש, והראה לו באצבע את הלבנה ברקיע ואמר לו כזה ראה וקדש".

וכתב רבנו בחיי בפרשתנו (יב, ב) בשם רבינו חננאל, שקביעות החדשים אינה אלא על פי החשבון ולא על פי ראיית הלבנה. והראיה שכל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר היה הענן מכסה אותם ביום ועמוד האש לילה ולא ראו שמש ביום ולא ירח בלילה, והוא שאמר הכתוב (נחמיה ט, יט) "ואתה ברחמיך הרבים לא עזבתם במדבר את עמוד הענן לא סר מעליהם ביוםם להנחותם בהדרך ואת עמוד האש בלילה להאיר להם" ומהיכן היו קובעים חדשים על פי ראיית הלבנה, אלא בודאי עיקר המצוה בכתוב על פי החשבון.

והנה בשו"ת יחודה דעת (ח"ד סי' יח) דן מרן זצוק"ל האם סומא רשאי לברך ברכת הלבנה. שבשו"ת מהרש"ל (סימן ע"ז) כתב שסומא רשאי לברך ברכת הלבנה, ואף על פי שכתב ראבי"ה שסומא אינו מברך במוצאי שבת בורא מאורי האש, כי צריך שיראה השלהבת וישתמש לאורה, וגם בברכת הלבנה אמרו שצריך שיאותו לאורה, מכל מקום לא אמרו שצריך שהוא יראה ויהנה מאורה, אלא שהעולם יאותו לאורה, כי ברכה זו על בריאת העולם וחידושו נתקנה, ודומה למאי דקיימא לן (במגילה כ"ד ע"א) שסומא יכול לברך יוצר המאורות, מפני שהוא נהנה ממה שאחרים רואים המאורות, ויורוהו הדרך אשר ילך בה.

אולם המהריק"ש בהגותיו (סימן תכ"ו) כתב, שמדקדוק לשון חז"ל שאמרו "הרואה לבנה בחידושה" נראה שסומא אינו מברך [וציין למה שכתוב בשו"ע ס"ס רח"צ, שאין הסומא מברך בורא מאורי האש]. והמגן אברהם והפרי חדש (סימן תכ"ו) פסקו כמהרש"ל ודלא כמהריק"ש.

והנה רבי אליהו הכהן בעל 'שבט מוסר' בספר 'ידו בכל' (סימן שצ"ג) חקר בענין דור המדבר שהענן היה מכסה אותם, ולא ראו שמש ביום, ולא ירח בלילה, כמו שכתב רבינו בחיי בשם רבינו

יהודה בן רבקה שמעוני ז"ל
שמעון בן מוסא כורש ז"ל
חממה בת אהרון שעירי ע"ה

מנטה בת מרגלית זארוק ע"ה
חיים בן אסתר עייאש ז"ל
יששכר בן מוזל ורפאל יעקובוב ז"ל

לע"נ ר' בנימין בן סלחה ז"ל ♦ סרה בת רחמה ע"ה
ר' שלמה בן טאוס ז"ל ♦ נאזיה בת תאגיה ע"ה
רחל בת סאלחה ע"ה ♦ עביה בת סרה ע"ה

והנה כתב רבי חיים פלאג'י בשו"ת 'חיים ביד' (סי' לג), שיהודי שיש לו שותף גוי, ועושה לו טובות, וחלה הגוי, מותר להתפלל עליו שיתרפא, כדי שלא להיות כפוי טובה. וגם בנידון דידן שרוצה הגר להתפלל על אביו הגוי שיתרפא מחוליו, רשאי לעשות כן, ומצוה נמי איכא, שהרי הוא הביאו לעולם וגידלו עד שנעשה חי נושא את עצמו.

ואף על פי שאמרו חכמים גר שנתגייר כקטן שנולד דמי (יבמות מח, ב), ומטעם זה אמרו (בקיודושין יז, ב) שאין הגר יורש את אביו מן התורה, מכל מקום יש זיקה כל שהיא כלפי אביו. וכפי שמוכח ממה שגוי שנתגייר והיו לו בנים בגיותו ונתגיירו, קיים פריה ורביה, כדברי רבי יוחנן ביבמות (סב, ב).

וכן הגר אסור לקלל אביו ואמו אף על פי שהם רשעים גמורים, כדי שלא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה (רמב"ם פ"ה מממרים הי"א, וטו"ש"ע יו"ד סי' רמ"א סע' ד'). והוא הדין לענין זה שראוי להתפלל עליהם שיחיו ויחזרו למוטב.

וכיוצ"ב כתב החתם סופר (חאה"ע ח"ב סי' מא ד"ה ולולוי), שאין לומר שמכיון שגר שנתגייר כקטן שנולד דמי אין בניו נקראים על שמו כלל, שאם כן מה הוא זה שנאמר בפרשתנו "וכי יגור אתך גר, המול לו כל זכר ואז יקרב לעשותו", ומנין לו בנים זכרים שמילתם מעכבתו מפסח. אלא ודאי שאף הבנים שנולדו לו בהיותו גוי מתייחסים אליו בכמה ענינים.

וכן ביאר ה'משך חכמה' בפרשתנו בשם חתנו הגאון ר' אברהם לופטביר, שמכיון שכתב הרמב"ם (הל' עבדים פ"ט ה"ב) שעכו"ם יכול למכור בניו ובנותיו, ויש לו קנין בהם, ואם נתגייר האב, יש לו קנין בבניו שלא נתגיירו, והרי הם כעבדיו, ולכך מעכבים אותו מעשיית פסח כל זמן שלא מלו.

אלא שהתוספות ביבמות (מח, א) כתבו בפשיטות שמילת בניו שנולדו בהיותו עכו"ם אינה מעכבתו מפסח. וכבר תמה מזה הבית יצחק (אה"ע ח"א סי' כט אות ב) על דברי החת"ס הנ"ל.

ושם האריך מרן בענין זה, והעלה שגר צדק רשאי להתפלל לרפואת אביו הנכרי בחוליו. וגם רשאי לומר קדיש עליו לאחר פטירתו לעילוי נשמתו.

האזינו לשיעורי הרב ראובן גולן

ב'קול הלשון' בטל' 03-6171001

לשיחות האחרונות יש להקיש 1-1-2-48-1-1

הירח עד שיתבשם, יש מפרשים עד מוצ"ש שיברך על הבשמים, ויש מפרשים עד שיהיה אורו מתוק ואדם נהנה ממנו, וזה לאחר ב' או ג' ימים, כי ירח בן יומו אין אדם נהנה מאורו. וכתוב במדרש, אין מברכין על הלבנה אלא בלילה, שנא' עשה ירח למועדים". והרמ"א (ר"ס תכו) כתב "ואין לקדש החודש אלא בלילה בעת שהלבנה זורחת ונהנין מאורה".

ולכאורה יש לומר שלא מיעטו הפוסקים על פי המדרש הנ"ל אלא כשבא לברך ברכת הלבנה מבעוד יום, דשרגא בטיהרא מאי מהני, אבל לברך אחר עלות השחר בעוד שהלבנה זורחת ונהנין מאורה שפיר דמי, ולא בעינן לילה בדוקא.

ובשו"ת גור אריה יהודה (חאו"ח סי' קמד) כתב, שאם לא נראית הלבנה זמן רב, ושוב נראית משחשיכה קודם הלילה, וחוששים פן לא תיראה בלילה, מותר לקדשה תיכף בשם ומלכות, והביא ראייה מפירושו רש"י הנ"ל "וכיצד הראהו מולד הלבנה, והלא לא היה נדבר עמו אלא ביום וכו', אלא סמוך לשקיעת החמה נאמרה לו פרשה זו, והראהו בחשיכה".

ולכאורה לפי זה משמע שגם סמוך לשקיעת החמה מותר לקדש. וזה אינו, שהרי עכ"פ צריך שיהיה ראוי שיאותו לאורה. וצ"ל שאין זו ראייה גמורה, ולמד בהדרגה שעכ"פ אחר שקיעת החמה מהני גם לענין ברכת הלבנה. ולפי דרכנו למדנו שאין צריך לילה ממש, ומכל שכן לאחר עלות השחר שעודנה זורחת בכח ומאירה יפה. ואף על פי שעיקר ממשלת המאור הקטון בלילה, מ"מ אין זה מונע מלברך ברכת הלבנה אחר עלות השחר (ובפרט שעדיין נחשב לילה לק"ש ולא יזוה דברים).

וכן כתב מהר"ש סופר ז"ל בקונט' התעוררות תשובה, שמותר לקדש הלבנה גם אחר עמוד השחר, כי לא נזכר בשום מקום שדוקא בלילה מקדשין, והרמב"ם (בפ"י מה' ברכות הט"ז) כתב "הרואה לבנה בחידושה", ולא כתב "בלילה", וגם אחר עמוד השחר היא מאירה יפה ונהנין מאורה.

ולמעשה כתב בחזון עובדיה (חנוכה עמ' שכה) שאין לברך ברכת הלבנה אלא בלילה בעת שהלבנה זורחת, ואם היו השמים מכוסים בעבים ועבר כל החודש ושוב נראתה ביום טו' בחודש אחר עלות השחר, ועדיין היא מאירה יפה, יכול לברך עליה ברכת הלבנה כיון שהיא מצוה עוברת.

"וכי יגור אתך גר ועשה פסח לה' המול לו כל זכר ואז

יקרב לעשותו" (יב, מח)

בשו"ת יחווה דעת (ח"ו סי' ס') נשאל מרן ע"י גר צדק האם מותר לו להתפלל על אביו הנכרי השוכב על ערש דוי, שה' ישלח דברו וירפאהו, והאם לאחר מותו יוכל לומר קדיש לעילוי נשמתו.

בקרו ב'יצא לאור ב"ה ספר 'רביד הזהב' מאת הרב ראובן גולן שליט"א ראש כולל 'שערים המצויינים', ובו סיכום וביאור הלכות ומלאכות שבת מסוגיות הגמ' טו"ש"ע ומשנ"ב ועד לדעת אחרוני זמננו [מועיל במיוחד למגידי שיעורים ולנבחנים במבחני ההסמכה לרבנות הראשית]. המעוניינים להקדיש ולהנציח לע"נ וכך להצלחה וכיוצ"ב יפנו בטל' 050-4122172 תרום בעין יפה לחיזוק והפצת הלכות שבת, וזכותה של השבת תגן בעדך ותשפיע לך ממקור הברכה

לע"נ מיכאל בן יוכבד אביגיל חנוך ז"ל ♦ אליהו בן רבקה ומשה שמחי ז"ל ♦ תמר בת סעדה שלום ע"ה

חביב בן פריחה ואזנה ז"ל
רחל בת מרים נעמן ע"ה
סעידה בת חביבה מועלם ע"ה

מיסה בת סטורי אסתר דבש ע"ה
חנן בן רחל קוש ז"ל
אליהו בן זוהרה אטיאס ז"ל

מאיר בן גורג'יה יצחק ז"ל
רחל בת חביבה ע"ה ע"י הגב' מו"ל טוב
אדל בת רחל המאוי ע"ה